

Asia: VN/19386/2026

Lausuntopyyntö Kiertotalouden strategisen ohjelman väliarvioinnista

Mitkä ohjauskeinot ovat vaikuttavimpia ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Lahden kaupungin näkemyksen mukaan vaikuttavin kokonaisuus muodostuu taloudellisesta ohjauksesta, julkisista hankinnoista, ennakoitavasta sääntelystä sekä toimivista lupa- ja markkinaolosuhteista. Vapaaehtoiset sitoumukset ja informaatio-ohjaus tukevat muutosta, mutta eivät yksin riitä materiaalien käytön ja investointien systemiseen muutokseen.

Taloudellisessa ohjauksessa tulisi korjata neitseellisten luonnonvarojen ja kiertotalousratkaisujen välisiä kustannuseroja sekä lisätä kiertotalousinvestointien ennakoitavuutta. Julkisten toimijoiden tulee samalla luoda kysyntää ratkaisuille, jotta yrityksillä on kannusteita investoida uusiin tuotteisiin, palveluihin ja toimintamalleihin.

Ohjelman tavoitteita tulisi täydentää resurssiviisaan rakennetun ympäristön näkökulmalla. Etusijalle tulisi asettaa olemassa olevan rakennuskannan tehokkaampi käyttö, korjaaminen, käyttöiän pidentäminen ja muuntojoustavuus. Lisäksi seurannassa tulisi nykyistä paremmin huomioida materiaalien käytön väheneminen, uudelleenkäyttö sekä kiertotalousratkaisujen ilmasto- ja luontohyödyt.

Kiertotalous tulee nähdä myös osana Suomen kilpailukykyä ja kansainvälistymistä. Kansallisen ohjelman tulisi tukea kotimaisten referenssien syntymistä, arvoketjujen kehittämistä, jalostusarvon kasvattamista sekä kiertotalousratkaisujen kansainvälistä skaalautumista.

Kiertotalousratkaisujen yleistymistä hidastavat erityisesti kysynnän ennakoimattomuus, materiaalien kelpoisuuden osoittaminen, vastuu- ja riskikysymykset, vaihtelevat viranomaistulkinnat, tiedon jäljitettävyyden heikkous sekä pilottien heikko kytkeytyminen myöhempiin markkinoihin. Ohjauskeinojen kehittämisessä tulisi huomioida nämä käytännön esteet.

Miten Kiertotalouden green dealin puitteissa tehtävää yhteistyötä ja toimintamalleja voisi kehittää?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Kiertotalouden Green Dealia tulisi kehittää sitoumusjärjestelmästä nykyistä vahvemmin toimeenpano-, oppimis- ja markkinakehitysalustaksi. Sitoumusten tavoitteet tulee kytkeä organisaatioiden johtamiseen, investointeihin, hankintoihin, prosesseihin ja seurantaan, jotta ne muuttuvat käytännön toiminnaksi.

Erityisen tärkeää on vahvistaa kuntien, yritysten sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden yhteistyötä. Green Deal voisi toimia alustana yhteisten pilottien käynnistämiseen, osaamisen jakamiseen sekä sellaisten pullonkaulojen ratkaisemiseen, jotka liittyvät esimerkiksi materiaalien kelpoisuuteen, tiedon hallintaan, vastuunjakoon, hankintakriteereihin ja kysynnän ennakoitavuuteen.

Yhteisissä piloteissa tulisi hyödyntää yhtenäisiä mittareita ja dokumentoida sekä onnistumiset että tunnistetut esteet. Näin syntyvää tietoa voidaan hyödyntää sääntelyn, rahoituksen, ohjeistuksen ja markkinoiden kehittämisessä. Samalla Green Deal voi tukea suomalaisten kiertotalousratkaisujen kansainvälistymistä ja toimia väylänä EU-yhteistyöhön sekä kansainvälisiin verkostoihin.

Mitä kiertotalouden rahoitusmalleja tai -ratkaisuja tulisi vahvistaa tai mitä uusia malleja tulisi kehittää?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Keskeinen tarve on rakentaa yhtenäinen rahoituspolku tutkimuksesta ja tuotekehityksestä pilotointiin, demonstraatioon, ensimmäiseen kaupalliseen toteutukseen sekä teollisen mittakaavan investointeihin. Nykyinen rahoituskuilu syntyy usein vaiheessa, jossa ratkaisu on teknisesti toimiva, mutta markkinakysyntä, ensimmäiset referenssit tai investoinnin kannattavuus eivät ole vielä riittävän varmoja.

Rahoituksessa tulisi vahvistaa ensimmäisten kaupallisten käyttöönottojen riskinjakoa sekä julkisen ja yksityisen rahoituksen yhdistämistä. Erityisesti pk-yritykset tarvitsevat ratkaisuja, jotka mahdollistavat siirtymisen pilotoinnista investointeihin ilman kohtuutonta riskiä. Myös julkisten hankintojen tulisi tukea ensimmäisten referenssien syntymistä.

Rahoituksen tulisi kohdistua nykyistä useammin kokonaisuun arvoketjuihin ja ekosysteemeihin yksittäisten teknologioiden sijaan. Kiertotalousratkaisujen onnistuminen edellyttää samanaikaisesti materiaaliavirtojen saatavuutta, jalostusta, logistiikkaa, digitaalista tietoa, tilaajien kysyntää sekä kaupallisia markkinoita.

EU:n tulevilla rahoitusohjelmissa kiertotalous tulisi kytkeä TKI-toiminnan lisäksi kaupallistamiseen, teolliseen uudistumiseen, kaupunkien ja alueiden demonstraatioympäristöihin sekä kansainvälistymiseen. Tavoitteena tulee olla korkean jalostusarvon tuotteiden, palveluiden, teknologioiden, digitaalisten ratkaisujen ja vientikelpoisen osaamisen kehittäminen.

Miten julkisia hankintoja tulisi ohjata nykyistä vahvemmin kiertotalousmarkkinoiden luomisessa?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Julkisia hankintoja tulisi tarkastella kiertotalousmarkkinoiden rakentamisen välineenä koko hankkeen elinkaaren ajan. Vaikuttavimmat ratkaisut tehdään usein jo tarvemäärittelyssä, investointipäätöksissä ja suunnittelussa, jolloin voidaan arvioida esimerkiksi olemassa olevien rakennusten tehokkaampaa käyttöä, korjaamista, muuntojoustavuutta ja käyttöiän pidentämistä.

Rakennetussa ympäristössä hankintojen tulisi kannustaa pitkäikäisiin, korjattaviin ja muuntojoustaviin ratkaisuihin sekä rakennusosien uudelleenkäyttöön. Näin voidaan vähentää luonnonvarojen käyttöä jo ennen materiaalien kierrätysvaihetta.

Tehokkain ohjauskeinojen kokonaisuus muodostuu yhteisistä kiertotalouskriteereistä, taloudellisista kannustimista, valtion rahoituksen ehdoista, vaikutusten seurannasta sekä hankintayksiköiden osaamisen vahvistamisesta. Valtionavustusten ja investointituen ehdoissa tulisi kannustaa kiertotalousratkaisujen käyttöön.

Hankintayksiköille tarvitaan käytännön työkaluja, yhteisiä asiakirjapohjia, tietojärjestelmiä sekä markkinavuoropuhelun tukea. Seurannan tulisi kohdistua hankintojen todellisiin vaikutuksiin materiaalien käyttöön, luonnonvarojen kulutukseen ja päästöihin. Lisäksi pilottien tulisi johtaa todennettujen ratkaisujen käyttöönottoon osana tavanomaisia hankintoja.

Miten eri toimijoiden sitoutumista sekä ohjelman pitkäjänteisyyttä ja poikkihallinnollisuutta voitaisiin lisätä?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Ohjelman pitkäjänteisyys edellyttää poikkihallinnollisuuden lisäksi selkeää omistajuutta. Kiertotalouden tavoitteet tulee kytkeä strategioihin, talousarvioihin, investointiohjelmiin, hankintoihin, tulostavoitteisiin ja vuosittaiseen seurantaan. Tavoitteille tulee nimetä selkeät vastuutahot ja päätöksentekorakenteet.

Kansallisen ohjelman toimeenpanossa kaupunkien ja alueiden roolia tulisi vahvistaa. Monet kiertotalouden kannalta keskeiset päätökset tehdään käytännössä maankäytössä, rakentamisessa, infrastruktuurissa, kiinteistöissä ja julkisissa hankinnoissa. Kaupungit voivat toimia kehittämis-, pilotointi- ja demonstraatioympäristöinä, joissa yritykset, tutkimusorganisaatiot ja julkiset toimijat rakentavat ratkaisuja yhdessä.

Poliittisten ja rahoituksellisten linjausten tulee olla ennakoitavia yli vaalikausien, jotta yritykset ja julkiset toimijat voivat tehdä pitkäjänteisiä investointeja. Seurannassa tulisi arvioida hankkeiden määrän lisäksi sitä, ovatko toimintatavat, investoinnit, hankinnat, materiaalien käyttö ja markkinat todellisuudessa muuttuneet.

Kiertotalous tulisi nähdä myös osana Suomen kilpailukykyä, elinvoimaa ja teollista uudistumista. Kansallisen ohjelman tulisi vahvistaa yhteyttä kaupunkien ja alueiden kehittämistoiminnan, yritysekosysteemien, tutkimusverkostojen ja EU-ohjelmien välillä, jotta syntyy uusia ratkaisuja, liiketoimintaa ja vientikelpoista osaamista.

Rahkonen Jenni

Lahden kaupunki - Kasvupalvelut/Elinkeino- ja ympäristökehitys